

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adres Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-sj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

„Biel. KRYNICA“ kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ŭdwoja daražej.
Ceny abwiestak pawodle ŭmowy.

Гутаркі аб Вільні і Беларусы.

Пасля таго, як была ўста-
лена цяперашняя літоўска-поль-
ская граніца, Палякі ўсыяж
цвёрдзяць, што літоўска-польскія
парахункі скончаны, а Літоўцы
наадварот—тыя ўсыяж прыпамі-
наюць, што астасяся яшчэ за
Польшчай літоўска-сталица Віль-
ня, якая мусіць быць вернута
Літве і да таго часу, пакуль
гэта ня будзе зроблена — між
Літвой і Польшчай ня можа
быць ніякіх нармальных адносін.
Сам факт, што Польшч і Літва
не перастаюць гэта талкаваць
аб Вільні, выразна гавора, што
віленская справа сапраўды існуе
і чакае сваёй належнай, спра-
ведлівай развязкі.

Асабліва апошнім часам і Лі-
тоўцы і Палякі шумна загаварылі
аб гэтай справе. Прычыны гэтага
шукаць далёка ня трэба. Пры-
чына гэта знаходзіцца ў суча-
снай нямецкай гітлероўскай па-
літыцы, якая збаўленне Ня-
меччыны прадусім бачыць на
ўсходзе, на землях: польскіх,
літоўскіх, украінскіх, беларускіх,
латвійскіх, эстонскіх. Ясна, што
гэтка нямецкая палітыка неба-
спечная для гэтых усіх народаў,
а прадусім для маючых ужо
свае дзяржавы.

Небаспечная гэта нямецкая
палітыка і для Саветаў, якіх яна
ад Балтыцкага мора адпіхае да-
лёка на ўсход. Вось-жа магутнай
перапынай для такой нямецкай
палітыкі быў-бы проціўнямецкі
саюз надбалтыцкіх дзяржаў на
чале з Польшчай і ССРР.

Ды зрабіць гэты саюз, труд-
на, бо Літва, не атрымаўшы ад
Польшчы Вільні, і слухаць ня хо-
ча, каб у гэтым саюзе засядаць
разам з Польшчай. Зацікаўле-
ныя надбалтыцкім саюзам палі-
тыкі думалі абыйсціся бяз Літ-
вы і без яе тварыць яго, але
тады была-б значная шчыліна ў
гэтым саюзе, праз якую яго
магло-б пры нагодзе падмыць
і прарваць.

Гымчасам Немцы насядаюць
далей на Літоўцаў у Клайпэ-
дзе і гразяць генаму літоўска-
му надморскаму краю даволі па-
важна. Бачаць гэта Літоўцы, ба-
чаць і іх бліжэйшыя і далейшыя
суседзі. Прышоў, знача, па-
жаданы час вырашыць вілен-
скую справу, пагадзіць Літву з
Польшчай і стварыць сапраўды
вялікі і магутны палітычны са-
юз проціўнямецкі.

Дык аб віленскай справе
і загаварылі. Загаварылі як з
боку літоўскага, так і польскага.
Загаварылі, ведама, не ўрады,
а прыватныя палітыкі, грама-
дзяне. Гутаркі гэтыя, ведама,

надта агульныя, вадзяністыя,
мала яшчэ маючыя ў сабе на-
мацальнага зместу. Але яны
ідуць, разьвіваюцца і надта ма-
чыма, што неўзабаве прымуць
сусім выразныя формы. Бяру-
чы-ж пад увагу тое, што нічога
на сьвеце няма немагчымага,
асабліва ў наш час, і немагчы-
мая дагэтуль да разьвязання
віленскай справа можа быць са-
праўды разьвязанай.

Затым, што ў Віленшчыне
вялізарная большасьць Белару-
саў, разьвязаньне літоўска-поль-
скай спрэчкі за гэты край да-
тычыць так-жа і нас і мы тут
так-жа маем абавязак і права
голосу. Дык і гаворым, гаворым
так-жа агульна і варункова, да-
пускаючы пры тым некалькі ма-
гчымасьцяў разьвязкі віленскай
справы.

Прадусім сьцьвярджаем, што
заканчэньне спрэчкі літоўска-
польскай і навязаньне нармаль-
ных зносінаў між Літвой і Польш-
чай зьяўляецца рэчай дужа
пажаданай і карыснай як для
Беларусаў, так і для ўсіх іншых
жыхароў нашага краю. Жывём
мы цяпер у куце, з якога дужа
далёкая дарога ў сьвет шырокі.
Пры літоўска-польскай згодзе
аткрылася-б нашаму краю яго
прыродная найбліжэйшая дарога
да Балтыцкага мора. Ажывіў-
ся-б тады ў нас гандаль, лепшы
быў-бы збыт гаспадарскіх пра-
дуктаў нашага селяніна, край
падняўся-б эканамічна.

З гэтага выходзіць, што для
Беларусаў з боку эканамічна-
га было-б карысным поль-
ска-літоўскае паразуменьне на-
ват тады, калі-б паразуменьне
гэта не змяніла дасюлешніх
польска-літоўскіх граніц і калі-б
палітычны цяперашні лад у на-
шым краі астаўся існаваць далей.
Але, ясная рэч, што Літва бяз
ніякіх тэрыторыяльных уступак
на карысьць сваю з боку Польш-
чы, а прынамсі бяз зьмены па-
літычнага ладу ў нашым краі,
на паразуменьне з ей ня пойдзе
і граніц сваіх для гэтага краю
не адчыне.

Трэба прызнаць, што Літва
ўступаць ня мае з чаго, а ўсту-
паць можа толькі Польшч. Што-ж
Польшч можа ўступіць Літве?

Як найлягчэйшая ўступка Літ-
ве з боку Польшчы была-б куль-
турная аўтаномія для Літоўцаў
нашага краю, мінаючы сусім
Беларусаў. Вось-жа, думаецца
нам, што Літоўцы і на гэта не
павінна пайсьці, бо згода на
падставе гэткай уступкі не раз-
вязала-б усіх пытанняў адно-

сна літоўскай справы, а так-жа
пытання беларускага, якое,
трэба прызнаць, ёсьць адным з
найвялікшых.

Так-жа свайго роду разьвязкай
віленскага пытання была-б тэ-
рыторыяльная аўтаномія нашага
краю з соймам у Вільні. Бела-
русам гэта дало-б значныя кары-
сьці. Для Літвы аднак, якая
хоча Вільню бачыць сталіцай
сваёй суверэннай дзяржавы,
і гэткае разьвязаньне справы
так-жа не ўсьміхаецца.

Стварэньне з Віленшчыны
нэўтральнага краю так-жа ма-
гло-б быць спосабам — прынамсі
часовай — разьвязкі віленскай
справы. Мы Беларусы і на гэ-
тым вышлі-б не найгорш.

Літва аднак, агулам гавора-
чы, наўрад ці пойдзе на згоду
з Польшчай, не атрымаўшы
Вільні. Калі дапусьцім нават,
што Літва дзеля нейкіх прычын
і змагла-б агранічыць свае жа-
даньні што да вялікасьці тэры-
торыі Віленшчыны, то самай
Вільні не зрачэцца. Для Бела-
русоў жа было-б пажадана, каб
Літва дастала з Вільняй магчы-
ма найбольшую беларускую тэ-
рыторыю, што сяньня знаходзіцца
ў граніцах Польшчы, бо пакуль
мы ня маем сваёй дзяржавы і му-
сім жыць пад чужой, то з Літвой
траціць ня мелі-б чаго, а вый-
граць маглі-б шмат што.

Словам, сяньня пад Польш-
чай наша беларускае палажэнь-
не такое, што чым Літва больш
тэрыторыяльна выйграла-б зга-
дзіўшыся з Польшчай, тым больш
мусілі-б выйграць і мы Бела-
русы. Маём надзею, што з Лі-
тоўцамі адносна беларускіх пра-
воў, Беларусы дагаварыліся-б
лягчэй, чым з іншымі народамі.

Выходзіць, што лёс белару-
скага народу неяк дзіўна вя-
жацца з лёсам народу літоўскага.
Гэта было ў гісторыі, гэтак
выглядае і сяньня. Тэрыторы-
яльныя гранічныя нашы справы,
калі Беларусь будзе будаваць на
сваіх землях сваю дзяржаўную
незалежнасьць, будуць у буду-
чыне цяжкія з Расеяй і Польш-
чай, а з Літвой — што выні-
кае з самай сутнасьці справы —
будуць куды меншыя і куды ляг-
чэйшыя да вырашэньня іх.

У канцы мусім адзначыць,
што ідэалам нашым заўсёды
астанецца незалежнасьць Бела-
рускага народу ў яго этнагра-
фічных рубяжох. Да гэтага
ідэалу мы будзем ісьці пры ўся-
кіх абставінах.

Hoład i baračba z im.

Hoład u našaj krainie, asabliwa
u Wilenščynie, paŭtarajecca ŭžo pad-
rad aź praz niekalki hadoŭ.

Cikawa — haładujuć tut tolki sia-
lanie. Hoład hety siarod slalan pra-
chodzić hetak: špiarša, jašče z wosie-
ni, niedajadajuć haspadarča slabyja
siemji. Pašła, zimoj i pad wiasnu nie-
dajadajuć siemji i haspadarča macniej-
šyja. Wiasnoj pačynajecca niedajada-
nie masawaje i amal usie żywiacca
trawoj, kali nie całkom, dyk z damieš-
kaj, aź da pieršaha ŭžytku.

Hałodnyja pryčyny hetaha hoładu:
małaziemielle sialanskich siem'jaŭ, niz-
ki rowień ziemiarskaj kultury i ad-
sutnaść sapraŭdy datarnawanaj da pa-
treb Kraju haspadarčaj arhanizacyi.
Biespasrednaj pryčynaj hoładu, na ra-
chunak jakoj zwaliwajuć kiraŭničyja
kruhi ŭslu winu, heta niedarod apoš-
nich hadoŭ.

Na naš pahlad pryčyna hoładu
nia zusim u niedarodzie, ale i ŭ in-
šych haspadarčych niedachopach pa-
asobnych haspadarak i celaha kraju.
My wiedajem, što majem u Krai ta-
kija šyrynoj ploščy haspadarki i taki-
ja siemji na hetych haspadarkach, što
kab tam uradźaj „i z niwy wałŭsia“,
dyk i tak henaja haspadaračka danaj
siemji nie prakormić. Patrebnyja pa-
bočnyja zarabotki, ale ich niama.
Dwary pabankrutawali i haspadarča
ŭpali, a emihrawaŭ u hored abo za-
hranicu niama kudy.

Jak pabaroc hety hoład, mnohija
rozna radzili i radziać. Ab hetym naj-
bolš haworać h. zw. „jelity“ Kraju —
ale pierawažna tady, kali ŭ biełaruska-
liťoŭskaj wloscy Wilenščyny najwastrej
adčuwajecca hety hoład. Pany pała-
žeńnia naradžajucca ŭ hetaj sprawie
datul, pakul sialanie nažnuć pieršy
sno. Tady wilenskaja polskaja presa
świardžaje, što hoładu ŭžo niama, bo
sialanie pierazyli „pšednuwek“ i he-
tym kančajecca baračba z hoładam.
I hetak što hod A hoład kožny hod
hraźniejšy i ŭściaž šyrycca, abyjmaju-
čy bolšy lik siemjaŭ, pustošačy has-
padarča Kraj i rujnujučy zdaroŭje jaho
nasielnictwa.

Pany pałažeńnia haworać ab he-
tym hrozным zjawiščy i sioleta. U
Wilni adbylisia ŭžo aź dźwie konfe-
rencyji ŭ hetaj sprawie. „Kurjer Wi-
leński“ hetyja konferencyi nazwaŭ na-
wat „Haspadarčym Sojmam Wilenščy-
ny“. Apošniaja sesija henaha „sojmu“
adbylasia 9 h. m. pad staršynstwom
wajawody, z ŭčasćiem mužoŭ polskaj
dziaŭžaŭnaj palityki, wyšejšych prad-
staŭnikoŭ wojska i ŭ prysutnaści
miascowaŭ „regijonu“ Biespart. Bloku
Suprac. z Uradam.

Heny „Kurjera Wilenskaha“ „Has-
padarčy Sojm Wilenščyny“ starajecca
ŭłažyć plan, jaki-b zmoh padniać kul-
turna haspadarčy rowień našaha Kra-
ju, a hetym ŭścierahčy Kraj i ad ho-
ładu. Planu heny „sojm“ pakulšto nie
ŭłažyŭ, ale projektaŭ nahawaryŭ šmat.
Projektaŭcy padychadzaj da hetaj
sprawy pierawažna z hledzišča pol-
skaj dziaŭžaŭnaści, nie biaručy pad
uwahu nieabchodnych kulturna-eka-
namična haspadarčych potreb miasco-
waha biełaruskaha i liťoŭskaha sia-
lanstwa.

Na naš pahlad henych potreb he-
toj masy absalutnaj bolšaści nasiel-
nictwa Kraju abmynuć nielha. Kali my
ŭzhlaniamu na socyjalnuju niaroŭnaść
žycharoŭ biełaruska-liťoŭskich ziemiel,
dyk nielha nie spaścierahčy taje wia-

лікае нясprawiadліваці і крыўды, якія ў поўнай меры жадаюцца так-жа прычынай і сучаснага холаду беларускага і літоўскага сялянства.

Мы ведаем, што ад 1864 году ў нашым Краі зямельная рэформа на карысць беларускага і літоўскага сялянства яшчэ ніяк не была скінута, што рэформа 1864 г. ніяк не была ідэальнай. Ад гэтага часу ў нашым Краі праводзіцца колонізацыя; расійска-царскі ўрад пазваў купляць зямлю ў нашым Краі масама і ім расійскай банкі памалі выкупліваць зямлі доўгастроковымі выплатамі; ад 1920 г. пачаўся праводзіцца польскае вайсковы асідніцтва. Беларускія і літоўскія сялянства натуральным прыростам уціскалі раздзілаць і раздзілаць свае надзеі 1864 г. і гэта з кожным годам павольнае лік лішніх рук працы на сваіх хаспадарках, адначасна павольнае ў лік і аднаго ў гэтых хаспадарках. Двары і асаднікі гэтым лішнім рукам працы даць не могуць, бо іхнія зямельніцкія варштаты працы, ахоў і поўназямельныя, але з прымытнай хаспадарчай культуры, не апраўдваюць найменш працы сваёй прадукцыяй.

Нія лепш і ў галіне хаспадарчай прашчы. Віленскі ўніверсітэт мае хаспадарчы факультэт, але-ж ён абдзіўнаму беларускаму і літоўскаму сялянству, асабліва цяпер, зусім недаспелы, бо сялянства гэта дарага плаціць за навуку і мае махучыя сілы. Сяродняй хаспадарчай школы няма ні аднае ва ўсім Краі. Жоў толькі польскія арганізацыі ў беларускіх сілах з назовамі хаспадарчымі, у якіх прымуцаюць беларусаў боў да польскай і стрэб, чым да зямельніцкай культуры. Словам, замест вучыць араць, вучаць стрэлаць.

Калі паны палажэння сапраўды хоць павілі рахунаць барацьбу з хронічным у нас холадам, дык павінны зрабіць наступнае.

Прадусім блізкадзісна павінна быць праведзена зямельная рэформа, якая-б зліквідавала малязімліе і блізімліе сярод сялянства, ствараючы поўназямельныя варштаты працы, здольныя да прадуктыўнай творчасці. Пры гэтым неабходна камасцыя і меліорцыя. Побаў з гэтымі падставовымі рэформамі неабходна арганізаваць у Краі хоць 4 сяродняй зямельніцкай школы, з курсамі для дарослых пры гэтых школах. Мясцовым беларускім і літоўскім еканамічна-хаспадарчым арганізацыям даць запамогу на паўраўнае сярод сялянства і прысвойваць там зямельніцкай культуры, а так-жа даць доўгатэрміновыя і танныя пазычкі на арганізацыю і развіццё Краювай вытворчай і спажывецкай кооперцыі.

p—k.

З дзейнасці Беларускага Інстытуту Хаспадаркі і Культуры.

Нарада Цэнтральнага Ураду Беларускага Інстытуту Х. і К. У нядзелю 15 г. м. адбылося паседжанне Цэнтр. Ураду БІНІК, на якім нарадзіліся ў справе арганізацыі працы ў секцыях Інстытуту.

Паседжанне Ураду Віленскага Аддзела БІНІК. У чацвер 12 г. м. адбылося ўрадавае паседжанне Ураду Віленскага Аддзела Беларускага Інстытуту Хаспадаркі і Культуры, на якім устанавілі парадак у чыталні газет гэтага Аддзела.

Арганізаты, Ашмянскага пав. і ў нас жоў хутка Беларускага Інстытуту Хаспадаркі і Культуры. У 1932 г. наў хутка зладзіў два беларускія прадстаўленні, на якіх было вельмі шмат народа.

У наў хутка ўпісавыся сябры і з вясак Біеліны і Галішы.

Цяпер боўшэ сяброў арганізацыі некалькі роўнаў стрэбу паўскага прашчы, а дзіла гэтага прыхочла і дзіелнасць хутка. Сябры, німа чэго баўска, біаўска за культурна-прэсвітну працу!

Трэба ў нашым хутку адкрыць бібліотэку-чыталню і выпісаць боўшэ беларускіх газет.

Дзіла гэтага трэба неадкладна склікаць агульну сход усіх сяброў хутка і ўстаў гэта наладзіць. Дык заклікаю і дамажусіа. Сябры.

Ляхавічы, Баранавіцкага павіту. Дня 25.III. с. г. адбыўся агульну сход сяброў Ляхавіцкага хутка БІНІК з такім парадкам дня:

1. Адкрыццё сходу і прагавіненне пратаколу папярэд. агульнага сходу,
2. Справаздача ўраду хутка,
3. Перавыбары ўраду хутка,
4. План працы на 1934—1935 г.
5. Біаўчыя справы.

Да п. 1. Сход адкрыў старшыня ўраду хутка Я. Чарнекі і прагавіў пратакол папярэдняга агульнага сходу, каторы прыняты біаў змён.

Да п. 2. Ад імя ўраду здаў справаздачу за 1933 год старшыня ўраду Я. Чарнекі, інфармуячы сяброў хутка, жоў ў мінулым 1933 г. адбылося тры прадстаўленні, ладжаныя хутком: 2 — ў Маляў Котвіе і адно ў Ляхавічах. З кніжак хутка карысталіся пярэважна толькі сябры хутка. Стан касы: прыход 120 зл. 50 г., расход 124 зл. 70 г., асталася доўгу 4 зл. 20 г.

Да п. 3. На біаўчы 1934 г. выбраны ўрад у наступным складзе: старшыня Ян Чарнекі, секретар Якаў Зіелінеўскі і акарнік Станіслаў Зіелінеўскі, усё з м. Ляхавіч.

Да п. 4. Пастаноўлена зрабіць адпаведну шафу для бібліятэкі, ладзіць адчыты, рефераты і спектаклі, паўраць беларускія кніжкі і газеты, а так-жа ўсвідмаць людзей аб патрэбе закладніа ўсіакага роду хаспадарчых арганізацыяў, як кооператываў і г. п.

Да п. 5. Пастаноўлена ў біаўчы 1934 г. сяброўскія складкі ўносіць па 20 г. на месіа. Прыступіць арганізавана да знішчэння суслаў і ўсіакага пустаціа на полі, дзіла чэго звіаўска да месіавага самаўраду аб аказанні пмачы. Да-слалаўніх сяброў, каторыя да 1 чэрвіа не ўніау сяброўскіх складак, выпісаць з ліку сяброў хутка.

Маладыя беларускія прываслаўныя душпастыры.

Сёлетая канчаюць вышэйшыя тэалёгічныя студыі на Варшаўскім універсітэце 8 маладых беларусаў, якія здабываюць вышэйшую асьвету, каб адпаведна кіраваць духоўным жыццём сямяжнага прываслаўнага беларускага сялянства. Сярод гэтых васьмі студэнтаў ёсьць і двух рукапаложаных, рэшта маюць атрымаць сьвяшчэнства ў хуткім часе.

Усе яны паходзяць з Зах. Беларусі: з Віленскай і Горадзенскай епархіяў.

З Віленскай епархія паходзяць 1) сьвяшч. Нікіфар Пыск, 2) сьвяшч. Іван Кушнер, 3) студ. Мікалай Лапіцкі, 4) студ. Арсені Верабей, 5) студ. Аўгені Баслык, 6) студ. Уладзімір Шостак і 7) студ. Міхал Сеўба.

З Горадзенскай епархія паходзіць: сьвяшч. Мікалай Неслухоўскі.

Даведваемся, што гэныя сьвяшчэннікі і кандыдаты на сьвяшчэннікі гэта сапраўдныя сыны нашага краю і нашага народу. Словам, душой і крывёй звязаны яны з краем і народам.

Задзірванелая беларуская прываслаўная рэлігійная ніва чакае артаёў і сейбітаў Праўды Хрыстовай...

С. Цітовіч.

Грамадзяне! Закладайце Гурткі Беларускага Інстытуту Хаспадаркі і Культуры! — А там, дзе Гурткі Інстытуту ўжо ёсьць, узмацняйце іх дзейнасьць!

Полонфілы і масквалілы.

На біражках „Новай Варты“ і „Асвы“.

Гэтымі днямі адначасна выйшлі: „Новая Варта“ — оран студэнскай коарпэрацыі „Скарыніа“ і „Асва“, падпісана студэнтам Р. Радзіком.

Піража сацыяльна-полоніскага, адруха камуністычна-маскваліскага.

Коарпэрацыя „Скарыніа“ — гэта палітычны твор групі „біаўсінёў-полакёў“ на чале з А. Лёквічам, а сябры „Скарыніа“ — гэта аддзельны Р. Астроўскага.

„Асва“ — гэта камуністычна-маскваліска паўска, а члапчюк, жоў падпісваюць і рэспандыраў жае, выхадцаў Дварчанін з Маўрылікам.

Цяпер гэтыя маляўчы жоў самі прабуаць сьлужыць на іапках і хаўкаўчы на біаўсінёў незалежны рух, ла-жуа і сваіх вучаўцаў: у „Асве“ Дварчаніна, а ў „Новай Варце“ Р. Астроўскага.

Словам, навука ў лес не паўла.

„Біаўсінёў-полакёў“ „завіаўска“.

Паўла надрукаваўніа ў „Новай Варце“, жоў Р. Астроўскі зроксіа апі-кунства ў коарпэрацыі „Скарыніа“ з прычыны конфлікту на хрунцы фінансавана хаспадарчым і з прычыны зробленых Астроўскаму закідаў у неаўчынаці — ў нядзелю 15 г. м. на раніцы адбыўся сход у „Навуковым Твіе“, старшыня жоў Ант. Лёквіч; на геным сходзе, абхаварыўшы гету справу, паставілі Р. Астроўскага „завіаўска“, як сябру Т. ва.

У тужо нядзелю 15 г. м. у вечаў адбыўся сход у Т. В. А. і абхаварыўшы гету самую справу, паставілі „завіаўска“ А. Лёквіча, Грышківіча, Трэпку і Влэд. Самоў; пры гэтым сьвідзана, жоў „Скарыніа“ ўтрымліваўся праз Т. В. А., а выступленне супраць Р. Астроўскага ў „Новай Варце“ не абдыўска біаў вядома і зходы ды і кіраўніцтва гэтых „завіаўска“ паноў.

Словам, у сацыялы поўны развал, адны друхі „завіаўска“ і адны на друхіх узваліваюць свае супольныя „дзіаў“, стараючыся геткім спосабам „аўсідзіа“.

Для справы біаўскага яны „або-је рабаў“.

p.

З беларускага палітычнага жыцця ў Менску ў 1917-18 г.

(Рэфэрат Кс. В. Гадлеўскага прагавіны на Надз. Агульным Сходзе Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні ў 16-тыя ўгодкі Абвешчання Незалежнасці Беларусі для 25 сакавіка 1934 году).

(Прагаві, гл. „Бел. Крыніца“ № 17).

III. Менскае Беларускае Прадстаўніцтва.

Зараз пасья прыходу немцаў, у Менску ўтварылася Беларускае Народнае Прадстаўніцтва. (Немцы прышлі ў Менск 21.II. Бел. Прадстаўніцтва зарганізавалася 25.II.1918 г.). Складалася яно з элемэнтаў, якія не ўвайшлі ў Выканаўчы Камітэт Рады Усебеларускага Кангрэсу і потым у раду Бел. Народнай Рэспублікі.

Каб адказаць на пытаньне, чаму гэтыя элемэты, якія стварылі Прадстаўніцтва, не ўвайшлі ў Раду Рэспублікі, трэба нам глянуць назад, на падзеі з ліпня месяца 1917 г. У гэтым месяцы на зьездзе беларускіх арганізацыяў і партыяў дайшла да перавагі ў беларускім палітычным жыцці адна партыя — Беларуска-Сацыялістычная Грамада. На гэтым зьездзе (8—9 ліпня) яна сарвала адны выбары, якія выпалі не па яе думцы, а зажадала новых. Ня хочучы зрываць адзінага беларускага нацыянальнага фронту, усе іншыя партыі, якія былі на зьездзе, а галоўна народныя сацыялісты і хадэкі, пайшлі на ўступкі і далі магчымасьць Б. Сац. Грамадзе ўзяць паводы ў свае рукі. Ад гэтага часу пачынаецца верховодства Б. Сац. Грамады ў беларускім палітычным жыцці.

Гэтая ўступка з боку народнікаў і аддача паводы ў рукі адной партыі цяпер можа

выглядае на памылку, але тагды была жыццёвая канешнасьця. Трэба было тагды браць пад увагу ня толькі аднасьць беларускага нацыянальнага фронту, але і псыхіку расейскай рэвалюцыі. А гэта псыхіка вымагала штараз большай левізы і таа партыя магла спадзявацца аўтарытэту і послуку ў масаў, якая магла даказаць, што яна левая, ды яшчэ левейшая за ўсе іншыя. А такою найбольш левая партыя ў беларускім палітычным жыцці была тагды якраз Б. Сац. Грамада. Апроч гэтага ў псыхіцы мас стварылася тагды такое прананьне, што толькі сацыялізм можа даць шчасьце народным масам і дзіла гэтага ў той час кожная партыя, нават такая, якая ня мела ў сваёй ідэалёгіі нічога сацыялістычнага, выступала пад фірмай сацыялізму. І так — твораца тагды (апроч сацыялістаў рэвалюцыянаў) яшчэ іншыя „сацыялістычныя“ партыі: народных сацыялістаў, сацыялістаў-фэдэралістаў, сацыялістаў-аўтанамістаў, незалежных сацыялістаў і іншыя. Так і Б. Сац. Грамада ня была чыста сацыялістычнай партыяй (з пункту гледжаньня марксызму), апраўчай сваю ідэалёгію на маляр’лізм і інтэрнацыяналізм, а была партыяй беларускіх патрыётаў, якія, пасвоему разумеючы сацыялізм, імкнуліся да адраджэньня Беларусі пры пмачы модных тагды сацыялістычных клічаў).

Вось у рукі такой партыі народнікі здалі паводы ў бел. палітычным жыцці ў ліпні 1917 г. і далей працавалі ўжо як пмагалінікі. У „нагароду“ за гэтую ўступку Б. Сац. Грамада не дапусціла да Выканаўчага Камітэту Рады Усебеларускага Кангрэсу а гэтым самым і да Рады Б. Нар. Рэспублікі, якая ўтварылася з Выканаўчага Камітэту Рады, ніводнага народніка, хадэка або народнага сацыяліста).

Як мы ўжо бачылі, Выканаўчы Камітэт Рады Кангрэсу, а потым Рада Б. Н. Р. на пачатку свайго існаваньня складалася выключна з сяброў адной беларускай партыі, іменна Б. Сац. Грамады. Гэтае зьявішча было ненармальным, асабліва пасья прыходу немцаў, якія не хацелі лічыцца з такою вузка-партыйнай Радай.

Дык тыя групы, якія ня былі дапушчаны да Вык. Камітэту Рады Кангрэсу, сабраліся дня 25.II.1918 г. разам з прадстаўнікамі насельніцтва гораду Менска і стварылі Менскае Беларускае Народнае Прадстаўніцтва (або як называлі панямецкі: „Das Minsker Weissruthenisches Volks-Komitee“). Складалася яно з тых элемэнтаў, якія не ўваходзілі ў Б. Сац. Грамаду, а іменна: народнікаў, народных сацыялістаў, хадэкаў і беспартыйных. Іншымі славамі, у Беларускае Прадстаўніцтва ўвайшлі ўсе тыя групы, якія не ўваходзілі ў Б. Сац. Грамаду.

Дык тыя групы, якія ня былі дапушчаны да Вык. Камітэту Рады Кангрэсу, сабраліся дня 25.II.1918 г. разам з прадстаўнікамі насельніцтва гораду Менска і стварылі Менскае Беларускае Народнае Прадстаўніцтва (або як называлі панямецкі: „Das Minsker Weissruthenisches Volks-Komitee“). Складалася яно з тых элемэнтаў, якія не ўваходзілі ў Б. Сац. Грамаду, а іменна: народнікаў, народных сацыялістаў, хадэкаў і беспартыйных. Іншымі славамі, у Беларускае Прадстаўніцтва ўвайшлі ўсе тыя групы, якія не ўваходзілі ў Б. Сац. Грамаду.

Дык тыя групы, якія ня былі дапушчаны да Вык. Камітэту Рады Кангрэсу, сабраліся дня 25.II.1918 г. разам з прадстаўнікамі насельніцтва гораду Менска і стварылі Менскае Беларускае Народнае Прадстаўніцтва (або як называлі панямецкі: „Das Minsker Weissruthenisches Volks-Komitee“). Складалася яно з тых элемэнтаў, якія не ўваходзілі ў Б. Сац. Грамаду, а іменна: народнікаў, народных сацыялістаў, хадэкаў і беспартыйных. Іншымі славамі, у Беларускае Прадстаўніцтва ўвайшлі ўсе тыя групы, якія не ўваходзілі ў Б. Сац. Грамаду.

2) Як ведама, Усебеларускі Кангрэс, каб болей ўсыстэматызаваць працу, выбраў з сябе Раду Кангрэсу. Рада мела апраўдаць рэвалюцыю, якія, пасья прыняцця іх Радай, перадаваліся на пленум Кангрэсу і на агул кіраваш усей працай Кангрэсу. У Раду ўваходзілі ўсе беларускія партыі і арганізацыі, ня выключнаючы народнікаў, народных сацыялістаў, хадэкаў і г. д. Пасья разгону Кангрэсу большасьць дэлегатаў сабралася тайна ў жалезнадарожным Дэле і там перадала Радзе паўнамоцтвы на далейшае змаганьне за ідэалы беларускага народу. Дзіла таго, што ня ўсе сябры Рады маглі быць заўсёды ў Менску, быў выбраны Радай Выканаўчы Камітэт Рады, у каторы ўжо ўвайшлі адны толькі сябры Б. С. Грамады. Ад імя Выканаўчага Камітэту Рады былі выданы першая і другая ўстаўныя граматы да народаў Беларусі. (21.II. і 9.III.1918 г.). Пасья гэтага ў Выканаўчы Камітэт Рады ўваходзіць прадстаўнік ад расейцаў, жыдоў, літоўцаў, палякоў (ад партыі ППС ўваходзіў А. Прыстар), а так-жа прадстаўнікі ад земаў і гарадоў (самаўрадаў) Беларусі. Пасья ўваходу гэтых груп Выканаўчы Камітэт Рады Кангрэсу прымае назой Рады Беларускай Народнай Рэспублікі і ўжо гэтая Рада, дня 25 сакавіка, ухваляе незалежнасьць Беларусі і трэцяя ўстаўная грамата аб незалежнасці выдаецца ад імя Рады Б. Н. Р.

1) Б. Сац. Грамада ў сваёй праграме і дзейнасьці была копіяй ППС на беларускім грунце. Як ППС ёсьць патрыятычнай і разам сацыялістычнай партыяй ў Польшчы, так Б. Сац. Грамада была ў Беларусі.

Sproba polska-litoŭskaha parazumieńnia.

U suwiazі z niamiecka-polskim dahaworam ab nienapadańni, u eŭropejskaj presie ŭyroka pišuć ab sprobach Polšcy pahadzicca z Litwoj. Asabliwa mnoha ab hetym piša niamieckaja presa, ćwierdziać, što skora pačnucca miż Polščaj i Litwoj aficyjalnyja pierahawory.

Z Ryhi padajuć, što ŭ Koŭnie zasnawaŭsia palityčny klub, u jakim adbywajucca diskusyjnyja zborki ŭ sprawie polska-litoŭskaha parazumieńnia. Profesar Pakštas i b. min. lčas u dy-

skusil wykazalisia, što treba sukać mahčymasćmi dziela nawlazańnia dobrych suadnosin Litwy z Polščaj.

Prof. Biržyška skazaŭ: kali-b Paklaci zajawili, što ciapier nie addaduć Litwie Wilni, ale ŭ takoj ci inšaj formie pryznajuć Litwie prawy, tady možna bylo-b pačynać pierahawory.

Mnoha haworać u hetaj sprawie i ŭ Polščy, asabliwa ŭ Wilni, u kruhoch Biespartyjnaha Bloku Supracuŭnictwa z Uradam.

Polska - čechasławacki spor pradaŭžajecca.

Čechasławackija niezdawaleńni z palityčnaj zhody Polšcy z Niamiečcy naj wyklikali polska-čechasławackija spory, jakija dawodzjać da silnaha napružańnia adnosinaŭ miż hetymi krajinami. Pačaušysia spor prad Wialikadnem, ab jakim my pisali, zdawa-

lasia ŭžo lahadnieŭ i spyniaŭsia. Tymčasam u Ciešynie (pad Polščaj) adbylisia protestacyjnyja wiečy, na jakich pryniaty wostryja prociučechasławackija rezalucyji. A na Šlonsku pad Čechasławackaj pačali masawa zwalniać ad pracy ŭ fabrykach polskich rabotnikaŭ.

Francyja hublaje ŭ Eŭropie swaje ŭplywy.

Pajezdka francuskaha ministra zahranichnych spraŭ u Wařsawu.

Centram sučasnaha palityčnaha zacikaŭleńnia Eŭropy stalisia polska-francuskija adnosiny. Polšč u miżnarodnaj palitycy ciapier wyrazna adstupila ad Francyji i pryblizajecca da Niamiečcy, a tak-ža i da Italiji. U Italiji apošnimi časami nastroi da Polščy palepšyli.

U hetym zbližeńni i zawastreńni adnosinaŭ Polščy z Čechasławackaj, francuskija palityčnyja kruhi daśledž-

wajuć niebiašpieku dla zahranichnaj palityki Francyji. Dziela hetaha francuski ministr zahranichnych spraŭ Bartu hetymi dniami maje pryjechać u Wařsawu, kab pabačycca z polskim ministram zahranichnych spraŭ Bekam i na četyry wočy zapytacca, „što budzie z francuska-polskim sajuzam?“

Ahułam kažuć ab Francyji, dyk jana apošnimi časami stala hublaje ŭplywy ŭ Eŭropie.

B. kamisara Trockaha wykryli ŭ Francyji.

Nadowiačy francuskaja palicyja źniačeu ku „znajšła“ b. kamisara ŭ Rasiei, wiadomaha kamunista L. Trockaha, jaki ŭžo hod prabywaje z siamjoj u faliwarečku kala Paryža. Wyjaśniasia, što tam prabywać Trockamu pazwoliŭ

francuski ministr nutranych spraŭ. Henaja wiestka wyklikala nowaje niezdawoleńnie ŭ Francyji, bo Trocki tam mieŭsia zakładać IV socyjalistyčny internacyjanal. Trocki z Francyji ciapier wyjezdze.

Wialiki kamunistyčny praces u Łucku.

U subotu 14 h. m. u Łucku na Walyni končyŭsia wialiki kamunistyčny sudowy praces. Akružny sud praz 42 dni razhladaŭ sprawu 55 abwinawačnych za prynaležnaść da K.P.Z.U. (Kamunistyčnaja Partyja Zach. Ukrainy).

U wyniku rasprawy 14 abwinawačnych zasudzili na 8 hadoŭ u katarhu, 13 asob na 7 hadoŭ, 10 asob na 5 hadoŭ, 4 asoby na 4 hady i 3 asoby na 3 hady. Dzesiać asob apraŭdali.

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлівайце сваю прэсу! Выпісвайце найстарэйшую беларускую газету „Беларускую Крыніцу“!

Z biełaruskaha žyćcia ŭ Niez. Litwie.

U Niezależnaj Litwie abjednywajuć biełarusou dźwie arhanizacyi: Biełaruski Centr u Litwie i Biełaruskaje Kulturna-Praswjetnaje T-wa.

Biełaruski Centr pačauŭ wydawać časopis „Biełaruski Asierodak“. Pieršy numar wyjšaŭ u śniežni 1933 h. Redaktor časopisi inž. K. Duž-Dušeŭski.

U hetym numary zasluhoŭwaje na ŭwahu pryhoży biełaruski wierš wiadomaha litoŭskaha paeta L. Giry.

18 lutaha s. h. adbyŭsia hadawy schod Biełaruskaha Kult.-Praswjetnaha T-wa. Na staršyniu wybrany S. Jakawiuł.

Roznyja wiestki.

Z POLŠCY

Adstaŭka ŭradu. Staršynia ŭradu Jendžejewič jašče prad Wialikadnem padaŭsia ŭ adstaŭku, ale henaja adstaŭka jašče ŭsio nie spaŭniajecca. Hazety pišuć, što žmjena ŭradu adbudziecna pašla wizyty francuskaha min. Bartu.

Padrachuunak nahlych sudoŭ. Pašla 3-čchodniaha isnawańnia nahlych sudoŭ, jak wiadajem, nleadaŭna jany častkowa skasawanyja. Za čas swajho isnawańnia nahlyja sudy razhladzili 255 spraŭ z 457 abwinawačnymi. Zasudzili 231 padsudnych na karu śmierci. Prezydent pamilawaŭ z ich tolki 69 asob. U deśmiarotnuju katarhu zasudzili 154 asoby i 69 asob pieradali ŭ zwyčajny sud. Apraŭdali tolki 3.

Biezraboćcie. Wa ŭsiej Polščy biezrabočnych naličwajecca ciapier 381.440 asob.

Uradawaja sieŭnaja zapamoha dla haładajučych. Ekanamičny Kamitet ministraŭ wyasyhnawaŭ dla haładajučych u Wilenščynie 150 000 zł. sieŭnaj zapamohi.

Razłom ŭ Endecyji. U hetym tydni, ŭ polskaj partyi „Stronnictwo Narodowe“ (endecyja) nastupiŭ razłom. U Wařsawie z endecyji paŭstała nowaja partyja „Oboz narodowo-radykalny“, a ŭ Paznanii — „Stronnictwo Wielkiej Polski“.

Z ZAHRAHICY.

Uznoŭ haworać ab razbrajeńni. U Ženewie iznoŭ pačalasia hutarka ab razbrajeńni; Konferencyja Razbrajeńnia pačynaje nanowa arhanizawać narady. Užo prezydyjum Konferencyi naradzajecca i pracuje.

Palityčny zamach u Rumynii. U Bukareście palicyja dasačyla wialiki palityčny zahawor wajskowych aficeraŭ suproć karala i jaho stamji. Zahaworščyki mielisia ŭzarwać katedru na pieršy dzień Wialikadnia, kali tam maliŭsia karol z siamjoj. Chutka

buduć sudzić u hetaj sprawie 8 aficeraŭ i 5 cywilnych asob.

Na dalokim Uschodzie niespakojna. U Kitaju apošnimi časami pačaušia prociŭ japonski ruch. U Nankinie ŭ japonskuju kramu kinuli bombu. U Mandžuriji pačali dzieŭ uznoŭ partyzany. Nadowiačy wojska mieli bitwu z bandaj 700 partyzanaŭ.

Ukraiński separatyzm u čyrownonaj armii. U Siewastopali bałšawicki wajskowy sud zasudziŭ na śmierć 8 slabroŭ tamašniaj ukraińskiej wajskowej arhanizacyi, jakaja maje na mecie stwareńnie niezależnaj Ukrainy. Rešta złoŭlenych 17 asob z hetaj arhanizacyi zasudžany na 10 hadoŭ u katarhu.

Miżnarodny źjezd žančyn u Stokholmie. Sioleta ŭ lipni adbudziecna źjezd u Šwecyji, u Stokholmie, miżnarodnaj chryścijanskaj žanočaj arhanizacyi. Heta adna z najbołšych suświetnych arhanizacyjaŭ.

Bałšawikom nie ŭdajecca. Bałšawiki zaklučyli dahawor z Amerykaj; adrakajučysia nawat swaich pryncypaŭ, jany pazwoliŭli amerykancam swabodno malicca i nawat kaścioł budawać u Maskwie, — a ciapier Ameryka nie daje SSRR pażyčki, pakul bałšawiki nie zaplaciać starych rasiejskich daŭhoŭ.

Relihijnaść u Rasiei. Nie zwažajuć na zabaronu nawat zwanic na Wialikdzień u Rasiei, cerkwy ŭ Maskwie i na prawincyji padčas wialikodnych nabaženstwaŭ byli pierapoŭnieny narodam — starejšym i moładzaj.

Z WILNI.

Wybary ŭ Haradzkuju Radu ŭ Wilni majuć adbycca ŭ pačatku m-ca čerwienia s. h. Da wybaraŭ padhataŭlajucca ŭsie arhanizacyi.

Delehat z Koŭny. Polskaja presa padaje, što z Koŭny maje prybyć u Wilniu delehat Kowienskaha K-tu pomačy haładajučym u Wilenščynie. Kowienski delehat pajezdze pa siolach Świłcianskaha i Brasłaŭskaha paw.

пы, якія тварылі даўней Б. Нац. Камітэт, апроч Б. Сац. Грамады.

Гэтага-ж самага 25 лютага быў выбраны Выканаўчы Камітэт Прадстаўніцтва ў ліку 9-ці асоб, у які ўвайшлі: пратаерэй Кульчыцкі, генэрал Кандратовіч³⁾, Скірмунт, Кс. Гадлеўскі, Уласаў, Аляксей, Чаўсаў, Зямкевіч і Русецкі.

Прадстаўніцтва ўзяло на сябе абавязак, як піша „Б. Шлях“, „прадстаўляць інтарэсы Беларускага народу і быць нацыянальным цэнтрам, куды за ўсялякімі спраўкамі мелі звярочвацца ўсе, каму дарагая незалежнасьць Беларусі, культура і самабытнасьць Беларускага народу.“ (гл. „Б. Шлях“ № 1 з дн. 8.III.1918).

Значыць, Прадстаўніцтва паставіла сабе мэту паддзяржаць традыцыі даўнейшага Бел. Нац. Камітэту, разьбітага ў ліпні 1917 г. Б. Сац. Грамадою і быць нацыянальным цэнтрам, злучаўшым і прадстаўляўшым не адну, але ўсе беларускія партыі, апynuўшыся па-за Радай Рэспублікі. Апроч гэтага Прадстаўніцтва паставіла ясна і адкрыта *незалежнасьць Беларусі*.

На чале Прадстаўніцтва стаў Скірмунт, які, дасканальна ўладаючы нямецкай мовай, у гэты час мог быць вельмі карысны. Бел. Прадстаўніцтва пачало тагды выдаваць *першую* штодзённую беларускую газету пад назовам „Беларускі Шлях“, які выходзіў ад 8 сакавіка 1918 г. да восені гэтага-ж году (вышла да 150 нумароў).

Пасьля прыходу немцаў, беларусы, як з ад-

наго так і другога лагэру, скоро зразумелі, што патрэбен ізноў адзіны нацыянальны фронт, як гэта было на пачатку расейскай рэвалюцыі (ад сакавіка да ліпеня 1917 г.). Злучэньне ўсіх беларускіх сіл у адной народнай рэпрэзэнтацыі было тагды жыцьцёвай канешнасьцяй. Дзеля гэтага паміж прадстаўнікамі Рады БНР і Прадстаўніцтвам пачынаюцца гутаркі аб злучэньні. Гутаркі гэтыя, вядзеныя беспасярэдня і пры пасярэдніцтве віленскіх беларусаў, якія змаглі ўжо прабрацца ў Менск, не зацягнуліся доўга: пастановай Рады з дн. 12 сакавіка 1918 году ўсё Прадстаўніцтва ўвайшло ў склад Рады БНР. Гэтым самым стварыўся ізноў адзіны беларускі нацыянальны фронт, які быў парваны ад ліпеня 1917 г.

Якія-ж былі адносіны Прадстаўніцтва да незалежнасьці Беларусі?

У той час, калі Прадстаўніцтва ўвайшло ў Раду, ужо было пасьля абвешчання незалежнасьці Беларусі (што, як ведаем, сталася 25 сакавіка, на 19 дзён перад уваходам Прадстаўніцтва ў Раду). Аднак трэба тут адзначыць, што Прадстаўніцтва ад самага пачатку свайго існаваньня было за незалежнасьць Беларусі. Трэба тут падчыркнуць, што калі пасярод Б. Сац. Грамады былі да апошняга часу адзіны, якія стаялі на грунце аўтаноміі Беларусі ў граніцах Расейскай Фэдэрацыі (рабілі яны гэта затым, што баяліся адкінуць ад сябе расейскую і жыдоўскую меншасці, якія былі проці незалежнасьці Беларусі, бо з расейскіх партыяў ніводная не стаяла за незалежнасьць Беларусі, а з жыдоўскіх толькі Поалей-Сыён), то пасярод сяброў Прадстаўніцтва выступленьняў проці незалежнасьці ня было і Прадстаўніцтва ад самага пачатку свайго існаваньня рашыла парваць з усякімі аўтанамічнымі канцэпцыямі ў граніцах вялікай Расейскай Фэдэрацыі і стала здэцыдавана на грунт незалежнасьці Беларусі. Відаць гэта паміж іншым з „Б. Шляху“, органу

Прадстаўніцтва, які ў 1-шым нумары з дня 8 сакавіка 1918 г. на першай старонцы тлустым друкам гэтак пісаў: „*Беларускі Шлях*“ *стаіць сабе мэтай: незалежнасьць Беларусі, нацыянальная аднасьць і арганізацыя, разьвіцьцё беларускай духовай і матэрыяльнай культуры.*“

Далей ў перадавіцы гэтага-ж нумару чытаем так: „Шмат што нас можа разлучаць, але ўсіх нас яднае адно: гэта доля нашай Бацькаўшчыны-Беларусі, каторая палепшыцца можа толькі праз закладзіны моцнага фундаманту яе незалежнасьці на грунце непадзельнасьці Беларускага народу ў яго эгнграфічных рубяжах; праз падняцьце нацыянальнай творчай сілы народу, як духовай, так і матэрыяльнай, праз увядзеньне станоўчай зямельнай рэформы ў інтарэсах дробных землепрацаў і беззямельных, каб згодна з досьледамі соцыяльнай навукі падняць іх дабрабыт і дапамагчы эканамічнаму разьвіцьцю краю.“

Гэтак пісаў „Б. Шлях“ у сваім першым нумары з дн. 8 сакавіка 1918 г. Як бачым, у адным і тым-жа нумары ён аж тры разы сьвярджае канешнасьць незалежнасьці Беларусі і ставіць гэту незалежнасьць як галоўную мэту тае арганізацыі, ад імя якое ён прамаўляе г. зн. Бел. Прадстаўніцтва.

Урэшце, уваходзячы грэмляльна ў Раду, Прадстаўніцтва прызнала акт 25 сакавіка. Ня яго віна, што групы, якія былі згуртаваўшыся ў ім, ня былі прысутнымі на гістарычным акце абвешчання незалежнасьці Беларусі, ад гэтага учасьця, як мы ўжо казалі, яны былі адсунуты Б. Сац. Грамадою, якая ўзяла на сябе і цяжар і заслугі юрыдычнага будаўніцтва Незалежнасьці Беларускага народу. Кажам: *юрыдычна*, бо фактычна і ідэова Прадстаўніцтва стала на грунт незалежнасьці, як мы ўжо бачылі, перад 25-ым сакавіка і працавала ў гэтым кірунку, пашыраючы праз свой орган „Б. Шлях“ ідэю аб поўнай незалежнасьці нашага народу. (д. б.)

3) У беларускім руху тагды прымалі ўдзел два генэралы адзін — Кандратовіч, аб каторым тут гутарка, а другі — Аляксей, каторы быў на Усебеларускім Кангрэсе, як дэлегат ад беларусаў-ваякаў Гэльсінгфорскага гарнізону (у Фінляндыі). Калі на гэтым Кангрэсе адзін баляшавік, які прыйшоў нібы прывітаць Кангрэс, зажадаў скінуць беларускі бела-чырвоны-белы сыяг, то ген. Аляксейскі падыйшоў да сыягу і пад бурныя воплескі Кангрэсу пацалаваў яго, заяўляючы, што для кожнага беларуса нацыянальны сыяг — гэта вялікая сьвятасьць, каторай ён адкінуць ня можа, не адкідаючы беларускага імені.

ZKRAJU.

Сіланіе напалі на ла́снічоўку. У Наваградзкім пав. у Кушалеўскай хмініе ла́сник закаржыў у паліцыю сілані з вёскі Каміонка, што яны кралі лес. Па́сла hetaha ла́сник з паліцыяй зрабіў у hetaj вёсцы рэвізію. Па рэвізіі сіланіе 30 ча́лавіек напалі на чату hetaha ла́сніка, па́выбівалі вокны і парубалі д́звіеры. Ла́сник схававі́ся.

Слонім. У нашым Слоніміе таксама німа дабра; у hetым м-цы жо́с там а́ж 220 бiezработных.

Пірагляд коніаў. У Слоні́мскім пав. пірагляд коніаў па́чнецца 24h. м.

Напад на ла́сніка. У Наваград ку 3-х нiаведаных му́жчын напалі на ла́сніка з Hapadéhна Al. Wojно і мочна пабілі. Что пабіў ла́сніка і за што, нiа вiедана.

Закатавалі брата. У Суromšчыне, Бра́слаўскага пав. ста́лася зда́ре́нне, jakoje маразі́ць у жы́лах кроў. Стані́слаў і А́густ Чаме́цкія з сва́ей ма́ткай закатавалі брата Jазепа, б́ючы jаho вiароўкамі і дама́жучы́ся, каб addaў 30 зл., jakija jон uіch узіаў. Jазеп бо́ю нiа вы́трымаў і па́мior. Ма́тка пама́hала катава́ць сына, се́рца katoraj нiе з́міакче́ла пакул сын нiе сканаў.

Wyбary ў Hapadzkія Paды ў Наваградзкім вaявoдзтвiе адбуду́ца ў м-цы тра́ні с. h.

Па́stownaja skрынka.

Вiаскoвы. У справіе пiераа́ценкi зiамлi з́вiа́ннiцiеся да вoйтa, каб hetу пiера́ценку пpaвiа́ла сама́радава́я ўлада.

Вoлны. А́трымалi, дя́кую́ем, надру́ку́ем у наступным нумары.

Сiеланiн. А́трымалi і з некаторых „твораў“ скарыста́ем. Пiсьцiе лeпш караспа́ндэцы аб мiасцoвым жы́цiі. За прысланыя ў на́шу газeту ма́тэрыялы нiкoму нiе пла́цiм, нiа мoжам пла́цiць і вaм.

Сiкaвы. Кнiжкi вы́дадзiм вaшым студэнтам. За прысланае дя́кую́ем. вaшы караспа́ндэцы заўсiды выкарыста́вaю́ем, дык чiлiа выкарыста́на і та́ja аб jakoj успамiна́еце. мы нiа вiеда́ем аб jakoj караспа́ндэцы вaм да́памiна́ецеся. Гладзiеце ў гaда́вiку, пeўнiе надру́кавана.

Piśmy z wioski.

На́шы мiа́сцaнскiя справы.

Ма́ладе́чна. У нас жо́с ка́сцiо́л, ceрквa, з ты́сячу чaтa з са́лaмiанымi стрeчaмi, д́звiе ку́знi, адна б́лaгiе́нскaя лáзнь, ма́лéнскi ма́hи-стра́т, вiалiкi бuрмiстaр і вiалiкiя пa-даткi.

Ка́ждyю сiе́paдy ў Ма́ладе́чнiе б́ыва́е́ць кiрма́ш і чtо чoчa ў hety д́зéн б́ыць у hoра́дзiе, пaвiнiен за́пла́ціць 20 hрoшaў, бо да́рма нiа пyска́жyе. Ж́бiра́е́ць hetyja hрoш́ы тyтéйшy ча́ла́вiе́к на iмiа Пiлiп. Ча́ла́вiе́к jон дoбры, ба́hаты, ма́ja свoй дом і нiе адзiн; ма́je кaрчмy, д́зiе пpaдáе́ць hapeлкy, і за ўсio heta пла́ціць у ма́hистра́т пa-даткi і aрeнды, і нaвaт нiе ма́лyжy.

Нiкoмy „ба́чкi“ hoра́да нiе дaра́валi пaдаткy, а Пiлiпy дaра́валi, jон мyсiць у ка́шлyцy paдзiу́ся. Па́сла heta Пiлiп „д́зiакaвaў“ ды тaк, што нiе pаска́зaць і нiе aпiсaць.

З́лyja лyдзi ка́жyць: Пiлiп тaк „д́зiакaвaў, што jаho дaбpaдзiе́ць aж нaсы са́бiе з paдáсцi пaрaз́бiвалi.

Мiа́jсcовы.

Ксiондз пoлoнiзyе.

О́псa, Бра́слаўскага пав. У на́шых вaкoлiцaх жы́вyць Бiе́лapyсы і Лiтoўцы. Пaлaкi ў нас eлeмeнт на́плывoвы — кaлaнiсты і ч́ыноўнiкi. Тут жо́с лiтoўска́я aрhа́нiзaцыя́ шв. Казiмiе́ра і пoлска́я SMP. Пoлскyю aрhа́нiзaцыю за́лажyў на́ш пpoбaщ, пoлсkи ксiондз. У hetaj aрhа́нiзaцыi jон чoчa aпaлaч́yвaць бiе́лapyскyю iлiтoўсkyю мoлaд́ж. Каб скaрéй aпaлaч́yць, дык пoлсkи ксiондз за́бapанiў сiабpoм SMP. і зчoдзíць з сiабpaмi Т-вa шв. Казiмiе́ра. Дpуhа́ja старaнa нiе aстaлaсiа ў дoўhу і aбвiе́сцiлa бájkот SMP. Бiе́лapyска́ja мoлaд́ж пaвiннa тaк-жа бájkатaвaць ксiондзoўска́е SMP.

Hetyja нiасу́нiе́цкy мiж кaтaлiкaмi, jakije сiе́je сам ксiондз пpoбaщ ў сва́ей paрaч́wii, aдбiвáжyцa і ў ка́сцiе́лe. Але нiачáй са́бiе aдбiвáжyцa і рaз́лaгáжyцa, а на hetым пpaгpáje тoлкi пoлсkи ксiондз.

Сiмoчa.

Жак paз́wи́вaжyцa ў нас пoлсkиa aрhа́нiзaцыi.

Со́лы, А́смiанскага пав. У на́шaj hмiнiе жо́с в. Kawali, д́зiе жо́с aж 4-ty пoлсkиa aрhа́нiзaцыi: „Ку́лko Рoлнiцe“ „Стpaлeц“, „Кoла Млoдз. Wлeјскiе“ і „Кoла Стpoн. Ludowego.“ „Зaрhа́нiзaвaны“ hetyja aрhа́нiзaцыi рoз́нымi спoсaбaмi, aбiа́цaнкaмi і пpымaнкaмi. Чaпiе́р jаny ўсiе бiа́сч́ы́нныje, жы́вy нiбy жaщe „стpaлeц“, бо ма́je 7 сiабpoў.

Дaрaхija лyдзi, зaрhа́нiзyцiе Wy ў swáej вoлoсcы рoднyю бiе́лapyскyю aрhа́нiзaцыю, дык jаna бyдзiе Wаs пpaщ́wиaч́аць і да лeпшaгa жы́цiа пaкa-зывaць дaрoхy.

W a ў ч o k.

Дзiе́цi зыскiвáжyць нaлoхi, а S.M.P. дáje з́нiжкi.

Мyр-А́смiа́нкa, кaлa А́смiа́нy. Пoлсkиa вyч́ыцiа́лi зaхaдaлi д́зiе́цiа́м, каб jаny бiе́з aдкaзy рaбiлi склaд́ч́ынy пa 2 зл. на бyдoвy шкoл у Пoл́шчy. Дзiе́цi hе́ныja нaлoхi зыскiвáжyць з swaіх бaч́кoў. SMP. дáje swaім сiабpoм з́нiжкi на шлyб і ксiондз дáje шлyб зa пaўcа́ны. І hе́тeк ксiа́ндзy aхiтýжyць у SMP. Каб jаny дaвa-лi з́нiжкi і aд чpocтy і aд пaчoвi-нaў, дык жaщe лeпш пaмaш́лo-б.

Дaмiнiк.

Гoлac з Bалoжыншчыны.

Нiама нaд́зeй на лeпшe. Мы ч́eмны́я, а дaрoгi да cьвaтлa пaкa-зaць нiама кaмy. У гэтым нaшa тpaгeд́иa.

У нас нiама iнтeлiгeнц́и: ч́уць нiа ўсe нaшы бpaтy, якiм yдaлoс́я пaд́няццa кpы́хy выш́эй з чeмpы, aдч́yрaлiс́я нaс і Бaц́кaўшчыны. У iх мeтa пpызeмнaя: дaстaць „цeплyю“ пaсaдy, а дaлeй „xoць і тpa-вa, нe paс́цi.“ Ёсць aд́зiнкi і iд́eйны́я і пpaцaвiт́ы, aлe-ж яны нiа мoгyць yсe зpaб́иць, бо „aд́зiн і ў кaшы пpaпaў.“ У гэтым aд́зiнoцтвe дy яшчe і нiама згoды; д́зepyццa

мiж сабoй, а нaрoд ч́eмны і нiа вe-дae, штo тyт рoбiццa.

У гэтым чaсe пaч́ынaе aп́янa-вaгцa нaрoдaм ч́ужaя pyкa. Bось yжo ч́уць нiа ў кoжнoй вeсцы, д́зe ёсць пoлска́я шкoлa. зaснaвaнa пoлска́я aргaнiзaцыя „Кoлo млo-д́зeжы вeйскeй.“ Тyды бeлapyскyю мoлaд́ж з́бipaюць і кoрмaць тaм пoлска́й кyльтypaй.

Пpыд́зe aднaк чaс і нaрoд з́нaйд́зe swaю дaрoгy; пpaч́eнццa aд cьпaч́кi, yбaч́ыць cьвaтлo і вый-д́зe нa cьвeтлы шлax, якi вaд́зe да лeпшaгa жы́ццa, да вeс́лeйшaй дoлi.

Вa лo ж y нeц.

Harotнаje жы́цiо нaшaje вoскi.

в. Hа́jлeшy, Kрeўскага hm., А́смiанскага пaвiетy. Ж́чapы нaшaj вoскi ўсiе Бiе́лapyсы кaтaлiкi і пpaвa-слaўны́я, у ч́aсiе aпoш́нiaj пiepaпiсi пaзaпiсывaлiс́я бiе́лapyсaмi. Зiамлa ў нaшaj вoлoсcы б́лaгája — hлiнiстája і jak тoлкi мaкpeјшy хoд, дык тpуднa ўзы́сцi нa пoлe. З ypaд́жaмeм б́ывaje тaк, штo тpуднa вiа́рнyць і нaсiе́ннiа. Пaдaтaк плaцiм, jak зa пiе́ршyю кaтeхoр́и́jy. Aд пaдaткaў тpуднa aбapaнiцa. Ч́aстa нaшy сiа́лaнiе з́бiрaжyцa нa paдy, каб зpaб́иць пiepacе́нкy зiамлi, aлe нa hetым і aстájeццa, бо нiа вiеда́жyць кyды з́wи́pнyццa. Лeтaш ў нас нa пoлi б́ылa тaкája мaкpaтa, штo бyлbа пaхнiлa і з́ы-тa тpуднa б́ылo пaсiе́жaць.

Дзiе́цi влaскoвы́я чoд́зiе́ць y пoлсkyю шкoлy пa двa тpы hады і нaвaт нiа́знaжyць лiтepaў.

У сyсiе́днiaj вoлoсcы Kapaнды нeјкiм cудaм за́лажýся „Стpзeлeц“. Hа́лoўным aхiтaтapaм б́ыў вyч́ыцiе́л F. Слaвeцкi. У шмaт jakиx вoскaх jон „paбiвaў“ paрoхi, aлe тaм jамy нiеўдaвaлaсiа. Нaш́ыja „ст́сeлcy“ iад́зiлi ў мiа́сajе́дзiе пpaд́стaўлéннe, paзy-мiе́jeццa пoлска́je. Цi нiа лeпш б́ылo-б, каб нaшa мoлaд́ж за́лаж́ылa бiе́лapyскyю aрhа́нiзaцыю.

Ч́у́жyja aрhа́нiзaцыi нiчoгa дoбpa-гa нiе дaд́уць, а тoлкi стapaжyцa aд-ч́aхнyць нaс aд бiе́лapyска́й нacyжaнa-нaj пpaцы. — Дык кaтoр́ыja з́блyдзiлi, — вiа́рнeцiеся нa дoбpу́жy дaрoхy пaкyл ч́aс!

Вiаскoвы.

Стоўпцы, Сьвeржaнь.

(Уpaжaньнe з пaдapожы).

Ч́ым-жa пaд́зiялiццa з вaмi, ч́ы-тaч́ы? Сaмoй яздoй? — нiа цiкaвaя. Зaч́eм лeпш aдpaзy з мeтy пa-дapожы.

Стоўпцы. Пaвeтaвaе мeстa, якiх шмaт: д́зepaвiнны́я дaмы ў paз́-мeшкy з мyрaвaнымi. Ж́ыxapы — бeлapyсы і ж́ыды. Пaлaкi — тoлькi ч́ыноўнiкi, нaплывoвы eлeмeнт, нy i... нiа cьмeйцeся: кaлa cотнi „iстiн-нo пpaвaслaўны́х“, за́пiсaўшых cя-бe дaбpaвoльнa пaлaкaмi.

Ж́ыды — ж́ыдaмi. Бeлapyсы: cьвeдaмыя і „тoжe бeлopyсcы“. Cьвeдaмыя гyртyюццa кaлa Стaў-пeцкaгa Бeлapyскагa Дaбpaд́зeй-нaгa Тaвapы́ствa, „тoжe бeлopyсcы“ y г.з. „Сто́лпeцкeй гpoмaдзe“, якaя вaд́зe cвoй poд aд пepaд́вaeннaгa „Сто́лбскагo Сeльскагo Общ́eствa.“ Cyдy нaлeжaць м́яшчaнe, мaючы́я swaю ўлacнyю з́ямлю. Гэ́тa, як-б́ы cкaзaць—гapaд́зкiя кyлaкi. Aпoш́нiм чaсaм пaд yплывaм Бeл. Дa-бpaд́зeйнaгa Т-вa, aмaль пaлoвa cябpoў „Сто́лпeцкeй гpoмaды“ зpaб́и-лaс́я cьвeдaмы́мi бeлapyсaмi.

Дa н́ядaўнaгa чaсy нiа б́ылo вapожых aднociнaў пaмiж Стap-шынeй Бeл Дaбp. Т-вa Ф. Aкiн-чыцaм і М. Сaбaлeўскiм, пaвaды-poм „тoжe бeлopyсcов“, якi пaмiж iншым ёсць вiцeбyрмiстpaм Стоўп-цaў, ц́япep-жa вaд́зeццa мiж iмi зaў-зятaя бapвц́бa. М. Сaбaлeўскi, бpaт б. пaслa Ю. Сaбaлeўскагa, зaкiд́вaе Стapшынi Дaбp. Т-вa „стpaшны́я рэч́ы“ — б́ыў з́нaйд́зeны ў б́iблiя-тэцы Т-вa aд́зiн yнiяцкi кaлeндap; дpугi „стpaшны“ зaкiд, штo Стap-шынiя Дaбp. Т-вa зaвeў Т-вa ў... Бeл. Нaц́иoнaльнýх Кaмiтeтy ў Вiль-нi, д́зe cябpaмi ёсць пaмiж iншымi нiа тoлькi кaтaлiкi, aлe нaвeт, з́дaеццa, і ксeнд́з. З гэтым нiяк нiа мoгyць пaгaд́зiццa „iстiннo пpaвoслaўны́e лyдзi.“

Бapaц́бa пaмiж бeлapyсaмi і „тoжe бeлopyсcaмi“ нaбpaлa бoль-шaгa iм́пeтy ц́япep, пepaд выбapa-

мi ў мaгiстpaт...

У н́ядзeлю 8 кpaсaвiкa aтpы-мoўвaю вeсткy: y м. Сьвeржaнi „Oхoтнiчa стpaж пoжapнa“ лaд́зiць вeчapынy. У пpaгpaмe: 1) кaмeд́иa „Пiсapaвы iмaнiнy“ 2) Бeлapyскiя дэ́клaмaц́и, 3) Бeлapyскi хop 4) cкoкi.

Иду ў Сьвeржaнь. Мaстэ́чка гэ-тaе кaлa тpox кiлaмeтpaў aд Стоўп-цaў. Ж́ыxapы — yсe cьвeдaмыя бeлapyсы і ж́ыды. „Тoжe бeлopyс-coў“ нiама. Пaлaкi — y пaлiц́и i ў „yж́eнд́зe пoчтoвым.“

Иду ў бyдiнaк стpaжы пaжap-нaй. Кyплaю бiлeт. Пpы кaсe i ў зaлi пaжapнiкi ў фoрмe, y paгaтыў-кaх. Пpыслyхoўвaю́ся. Ч́yю чыстyю бeлapyскyю гyтaркy з кaнчaткaмi, як y Гopaд́зeншчынe: пaнe, вaлe, кaвaлe i г. п.

Гaвapу з пaжapнiкaмi. Гэ́тa мa-лaдыя ёмкiя Сьвeржaнскiя xлoпцы, cьвeдaмыя бeлapyсы. Зaлa. Янa б́ылa бoльшaя aд зaлi ў Вiлeнcкaй Бyд. Гiмнaзii.

Сц́eнa салiднaя. У гapы ў зaлi вiс́яць гyстa пaпapoвы́я iстyжкi бeл-чыpвoнa-бeлaгa кoлepy ўпepaмeжкy з iншымi кoлepaмi.

Пpыслyхoўя́ся дa гyтaркi пpы-cyтных.. Пoльшчыны яшчe aнi слoў-кa нiа ч́yю i нiа ч́уў. Д́зe-нe-д́зe тoлькi ч́yеццa мeшaнiнa мoвы pa-сeйскa-бeлapyска́й.

Увaхoд́зiць гpaмaдa пoльскiх гiмнaзiстaў i гiмнaзiстaк. Ч́yю пoльс-кiя слoвы. Мoлaд́жy cьвeдaмeццa. — Кoлa, хaд́зi cyдy! — кaжa гiмнaзiсткa... I пaц́ыклa ў вyч́нeўска́й мoлaд́зi чы́стaя лiтepaтyрнaя бeлapyска́я мoвa, пepaмeшывaнaя чaсa-мi пoльскiмi звapoтaмi, б́ыццaм кaб пaхaлiццa, штo з́нaюць пoльскyю мoвy.

Дyхaвaя apкeстpa гpae. Пep-шы звaнoк. Дpугi. Тpэцi. Aдкpы-вaеццa cц́eнa. Гpымiрoўкa apгы-стaў дaскaнaлaя. Игpa, як нa пpaвiн-ц́yю i aмaтapствa—б́яз зaкiдy.

Выд́зiялeццa як apтыст Mиxас́ь Mицкeвiч, (бpaт Якyбa Кoлaca), якi ў poлi д́зякa б́ыў дaскaнaльным.

Пaс́ылa cпeктaкль Mиxас́ь Mиц-

кeвiч дэ́клaмaвaў „Paкi“ Пaўлoвiчa i „Bажнaя хвiгa“ Ядв. Ш. Ён б́ыў зaгpымiрaвaны стapoй бaбyлькaй д́ы тaк yмeлa гaвapыў бaбскiм гo-лacaм, штo я, хaц́я з́нaю ягo aсa-бiстa, нiа мoг з́нaйс́цi нiчoгa cy-пoльнaгa з ягo нaрмaльным гoлacaм.

Caпpaўды М. М. гэ́тa apтыстич-нaя cи́лa пpaвiнц́и.

Скoкi. Зaвapушылiс́я пaжapнi-кi i ўмiг ўжo зaлa ёсць вoльнaя aд лaвaк.

Скoкi нiчым нiа рoж́няццa aд cкoкaў нa пepшым лeпшым Вiлeн-скiм „бaлi.“ Нiа б́ылo тoлькi Лявoнi-кi. Пaжapнiкi тлyмaчылi мнe, штo мyзыкi нiа ўмeюць гpaць гэ́тaгa тaнцa. A шкoдa!

Ужo вiднeлa, кaлi я iшoў cа стpaжaцкaй Сьвeржaнcкaй вeчapы-нy пoўны paдaс́цi, штo ж́ывe i ўcьвeдaмлeццa бeлapyскi нaрoд. Каб кoжнaе бeлapyска́e мaстэ́чка б́ылo тaк cьвeдaмeццa, як Сьвeржaнь, д́ык pyх бeлapyскi iнaкш вьглa-д́aў-б́ы.

Слaвa вaм cьвapжaнe! Стоўп-цaм з eйны́мi „тoжe бeлopyсcaмi“ тpэ́бa cт́ыдaццa пepaд Сьвeржaнeм.

Пaнaд́зeлaк 9 кpaсaвiкa. Дpугi д́зeнь пpaвaслaўнaгa Вaлiкaд́нiа. Идy aдвeдaць Стaўпeцкiя cьвaт́ынi.

Цapквa. Aбeд́ня. Пaвaжны, мe-лeд́ыйны, нaвoд́зючы нaбoжнacьць cьпeў. Сьвaт́ынiя пepaпoўнeнa. Пe-paд цapквoй гpaмaдy мyжчынcкaе мoлaд́зi, „б́юць я́кi.“ „С́мeх. Спpэч-кi. Бeлapyска́я гyтaркa.

Иду ў кaсц́eл. Тут пyстa. Aнi ж́ывoй дyшы. Пaаб́д́зiрaны́я cьцe-ны. Нiapытyльнa. Н́явeдaмa, ц́и ўжo б́ылa iмшa ц́и яшчe б́yд́зe. Нiа мa ў кaгo зaпытaццa. С́п́яшy тaды дa ўнiяцкaй цapквы... з́вычaйнaя кaплiцa нa стapых мoгiлкaх. Д́зiў-ны́я гэ́тыя мoгiлкi. Тут л́яжaць y пepaмeжкy i пpaвaслaўны́я i кaтa-лiкi, штo мoжнa вeдaць з нaд́пiсaў нa кpыжoх: пaд aдным пpaвaслaў-ны́я „paбы Бoж́и“, пaд дpугiмi „пpoхi cьвeнтэй пaмeньц́и.“

Лyдзi кaжyць, штo мoгiлкi гэ-ты́я б́ылi кaлiсь yнiяцкiя, пaс́ылa

пpaвaслaўны́я, а ц́япep iзнoў yнiяц-кiя, — нa згapшэ́ннe i злoсць тy-тэйшым пpaвaслaўным.

У кaплiцы aбeд́ня Тpoхi aты-лy, пaкpыты cвiзнaй cьвaшчэ́ннiк з кyльтypнaй нe пaпoўcкaй бapa-дoй. Пpыcyтных кaлa 8 acoб i cтoль-кi-жa cьп́явaкoў цapкoўнaгa xopу.

Ты́я сaмы́я цapкoўны́я мeлeд́ый, тoй сaмy „iстiннo пpaвaслaўны“ дyх. Тoлькi cьвaшчэ́ннiкa cьпeў чaмyс́цi нe тaкi пaвoльны як y цapквe пpaвaслaўнaй. Ён чaгocьц́и cьп́яшэ́ць, як б́ыццaм нiа мae чacy. Вiдaць тyт yплыў кaтaлiцкiх iмшaў, пpa якiя кaжyць пpaвaслaўны́я пaпы: — пaкyль тy aднy aбeд́ню aдпpaвiш, д́ык ксeнд́з нeкaлькi.

Сьвaшчэ́ннiк-мaскaль. Пepaд iм б́ыў шчыpы бeлapyс, aлe тyтэй-шы p-кaтaлiцкi ксeнд́з з нaплывo-вы́мi cyдy пoльскiмi пaнaмi вьгpы́злi ягo з Стоўпцaў...

Б́ывaй пpaвiнц́и! Bapочaю́ся ў Вiльню. Ц́ягнiк. Кyпэ. Едy.

— Пaйд́зeм, пaйд́зeм, Дyня — paздaўся гoлacны i ёмкi cьпeў пoльс-кiх жaўнepaў, пaхoд́зячых cа Стaў-пeччыны i eхaўшых з „ypлeпy“ нa ч́ужыню.

— Bолгa, Bолгa, мaтьpaднaя — ч́yтнo ў дaлeйшым кyпэ. З цiкa-вaс́цi iдy тaм... Тaкcaмa пoльскiя жaўнepы.

— Чaмy-ж вы, xлoпцы, бeлapy-скiх пeс́нiяў нe cьп́явaеце?—п́ытaю Яны пaглaд́зeлi нeдaвepчывa, як б́ыццaм aпaмaтaлiс́я i aд́зiн cкa-зaў пaбeлapyскy: „мы ўмeем i бe-лapyскiя, aлe нiа тaкiх дoбpых дa cьпeвy.“

Стaнц́ы Гapaд́зeй. С́ядaюць нaвaбpaнцы. Ц́ягнiк pyшyў.

— Дaй, бpaт, пaглaд́зeць нa pa-д́зiмy кpай — кaжa нaвaбpaнeц, гл́я-нyўшы́